

УДК 78.087.68

Христина Голубінка

“ЗЕМЛІ МОЯ” БОГДАНИ ФІЛЬЦ: ОСОБЛИВОСТІ ХОРОВОГО ПИСЬМА

У статті здійснено музично-теоретичний, вокально-хоровий, виконавський аналізи хорового твору “Земле моя” Богдани Фільц на слова Івана Франка, переклад з однорідного жіночого для мішаного хору Володимира Гуцака. Досліджено творчу спадщину сучасних українських діячів мистецтва – Богдани Фільц та Володимира Гуцака. Висвітлено образно-художній зміст хорового твору, особливості хорового письма; обґрунтовано ідею виховання любові до Батьківщини.

Ключові слова: Іван Франко, Богдана Фільц, Володимир Гуцак, хор, диригування, виховання.

Кристина Голубінка

“ЗЕМЛЯ МОЯ” БОГДАНЫ ФИЛЬЦ: ОСОБЕННОСТИ ХОРОВОГО ПИСЬМА

В статье осуществлены музыкально-теоретический, вокально-хоровый, исполнительный анализы хорового произведения “Земля моя” Богданы Фильц на слова Ивана Франка, перевод с однородного женского для смешанного хора Владимира Гуцака. Исследовано творческое наследие современных украинских деятелей искусства – Богданы Фильц и Владимира Гуцака. Освещено образно-художественное содержание хорового произведения, особенности хорового письма; обосновано идею воспитания любви к Родине.

Ключевые слова: Иван Франко, Богдана Фильц, Владимир Гуцак, хор, дирижирования, воспитания.

Christina Golubinka

“MY LAND” BY BOHDANA FILTS: FEATURES OF A CHORAL WRITING

During the anniversary year of the famous poet, scientist, philosopher and public figure, Ivan Franko (1856–1916) much attention is paid to his artistic heritage. Bohdana Filts widely promotes “frankiana”, her music composed for poems of the poet is aimed to raise spirituality and strengthen arts and culture. The most popular works are: “Guelder-rose, why are you bending in a meadow?”, “When you hear behind your window in the night”, “Green sycamore”, “Oh, curly little oak” and many others.

This article analyzes the musical, theoretical, vocal, choral and performing analyzes of a choral work “My land” by Bohdana Filts which was written on the words of Ivan Franko. The special attention is paid to the translation from female to mixed choir by Volodymyr Huschak.

This year is also special for Volodymyr Huschak, the honoured cultural worker of Ukraine, methodologist, who worked at the Conducting department of Drogobych V. Barvinsky State Musical College. Volodymyr Huschak has recently celebrated his 75-th anniversary. His creations include many original works for chorus: “If I had shoes”, “A Song about Taras Shevchenko”, “A Song about Stepan Bandera”, “If I had wings”, “The cranes”; choral triptych “Deed”; a part of the Liturgy; Ukrainian folk songs: “Oh, there on the edge of the glade”, “My evening star”, “Our spring”, “She walked in the mountains” and many others.

In the choral piece of work “My land” of Bohdana Filts, translation for mixed choir by Volodymyr Huschak, an important thing is his work with different forms of the ensemble, namely unisonous and harmonic ensemble. The conductor must constantly emphasize the dotted rhythmic formula that gives to the compositions more solemn and energetic character. In some vocal parties there arise dissonant intervals. Sounds in intervals are intoned according to the tune. Voice introduction in the composition is prolonged, during the performance of phrases breath in the parties

is chain. When working on the choral piece of work "My land" of Bohdana Filts, the conductor must achieve expressive performance, expressive intonation and dynamic sound.

The artistic heritage of such modern Ukrainian artists as Bohdana Filts and Volodymyr Huschak is investigated in the article.

There are also demonstrated figurative and artistic content of choral work, features of choral writing in the investigation. The author emphasizes on the love upbringing to the Motherland.

The author describes the heritage of Ivan Franko, which serving the spiritual and patriotic education of youth, which has an impact on the formation of Ukrainian mentality.

The paper outlines the importance of music and aesthetic education and educational opportunities and for examples it takes such choral works of Bohdana Filts and Volodymyr Huschak and it is given estimation for active implementation in the musical and educational process. The attention is paid to the organic synthesis of musical and poetic image and features of composer writing.

Key words: *Ivan Franko, Bohdana Filts, Volodymyr Huschak, choir, conducting, upbringing.*

Широко представленим у сучасній музичній культурі України є спрямування композиторів у своїй творчості до віршів українських поетів, серед яких Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, Олександр Олесь, М. Рильський, П. Тичина, В. Сосюра, Д. Павличко, В. Симоненко, Л. Костенко, Й. Фиштик та інші. Більше того, звернення до української поезії є основою творчого сучасного музичного митця.

Висвітлення творчих завдань при роботі з хоровим твором "Земле моя" Богдани Фільц, що постають перед диригентом та колективом, охоплюють комплекс процесів. Розучування та виконання хорового твору впливає на психіку кожного учасника колективу, розвиває музичний слух, пам'ять, увагу, творчі здібності, виховує розуміння цілісності, дає основи виконавського досвіду. Їхнє усвідомлення допоможе диригенту, сприятиме успішному виконанню твору.

Базове висвітлення творчої постаті Богдани Михайлівни Фільц (1932 р.) знаходимо в ґрунтовній книзі відомого музикознавця Марії Загайкевич "Богдана Фільц. Творчий портрет" [5]. Ми також брали до уваги навчальний посібник Л. Магур та О. Фрайт "Фортепіанна та хорова творчість Богдани Фільц для молоді" [6]. Різноманітні аспекти дослідження творчого стилю композиторки розкриті у працях О. Німилович [7], Дз. Василик [3], О. Смоляка [8]. Важливою і цікавою є монографія Михайла Бурбана "Українські хори та диригенти" [2]. Актуальна стаття про творчу діяльність Володимира Гуцака належить Романові Березі [1]. Тим часом питання щодо розкриття особливостей хорового письма музичного твору "Земле моя" Богдани Фільц на вірші Івана Франка, переклад Володимира Гуцака з однорідного жіночого для мішаного складу хору висвітлені науково вперше.

Мета статті – окреслити особливості музичного "прочитання" хорового твору "Земле моя" Богдани Фільц на вірші Івана Франка.

В ювілейний рік славного Івана Яковича Франка (1856–1916) хочеться з винятковою силою характеру й захопленою любов'ю приділити багато уваги творчій спадщині талановитого критика й теоретика літератури, вченого, громадського діяча, філософа, драматурга, поета, "бо з поезії він почав і нею закінчив свій творчий шлях" [10, с. 3]. Із високохудожньою майстерністю написані поетичні збірки І. Франка: "Балади і розкази" (1876), "З вершин і низин" (1887), "Зів'яле листя" (1896), "Мій Измарагд" (1897), "Поєми" (1899), "Із днів журби" (1900), "Semper tiro" (1906). Вірш "Земле, моя всеплодющая мати..." (1880) належить до циклу "Веснянки" (із збірки "З вершин і низин").

*Земле, моя всеплодющая мати,
Сили, що в твоїй живе глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стояти,
Дай і мені!
Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чуття і відновлює кров,
Що до людей безграничну будить
Чисту любов!*

*Дай і огню, щоб ним слово налити,
 Душі стрясать громовую дай власть,
 Правді служити, неправду палити
 Вічну дай страсть!
 Силу рукам дай, щоб пута ламати,
 Ясність думкам – в серце кривди влучать,
 Дай працювати, працювати, працювати,
 В праці сконать!*

Ця “політична лірика” окрилює своїм душевним піднесенням, вірою, любов’ю до Батьківщини та зверненням до сучасників. Богдана Фільц використала у хоровому творі “Земле моя” перших два куплети поезії Івана Франка, позаяк завершення “будить чисту любов!” спонукає до думки над емоційним, безмежним одкровенням людської душі. “Вона вражає насамперед тематичним багатством і виробленістю віршової техніки. В ній знайшли яскраве відбиття всі важливі питання епохи” [10, с. 4].

Богдана Фільц – заслужений діяч мистецтв України, професійна композиторка (закінчила Львівську консерваторію, клас С. Людкевича; аспірантуру при відділі музикознавства тоді ще Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського АН УРСР, клас Л. Ревуцького), кандидат мистецтвознавства, доктор філософії мистецтв, педагог, музикознавець, член Національної спілки композиторів України. Лауреат премії імені М. Лисенка, Всеукраїнського конкурсу композиторів “Духовні псалми III тисячоліття”, премії ім. В. Косенка, стипендіат Фонду інтелектуальної співпраці “Україна–XXI століття”. В цьому є певна закономірність, бо для Б. Фільц характерні “вроджений талант, природне відчуття законів музичного мислення, примножене на здобуту професійну майстерність, дали плідний результат”, – правдиво зазначила Марія Загайкевич [9, с. 3].

У композиторському доробку Богдани Фільц особливо вагоме місце займає хоровий жанр для різних типів хорів: кантати “Любіть Україну”, “Юнакові” (обидві – сл. В. Сосюри), “Пори року” (сл. П. Тичини); мішаного складу без супроводу: хоровий реквієм пам’яті Героїв Небесної Сотні “Ангелику” (сл. О. Германа); “Хорони мене, Боже” (Псалом 16), “Ну, що б, здавалося, слова” (сл. Т. Шевченка), “На сопілку вечір грає” (сл. В. Сосюри); для жіночого хору з супроводом (“Червона калино, чого в лузі гнешся?” (сл. І. Франка), “Любіть Україну” (сл. В. Сосюри), “Вітре буйний” (сл. Т. Шевченка); для дітей та юнацтва (“Жива криниця” (сл. М. Сингаївського), “Твоє багатство” (сл. Й. Фиштика), “На полонині, на верхівці” (сл. В. Ладичця); “Встала весна” (сл. Т. Шевченка), “Весна. Садочки зацвіли” (на фрагмент Шевченкового вірша “Чума”) та багато інших. Хорові твори Богдани Фільц “об’єднані характерною для її творчості ідеєю любові до рідної землі, її природи, людей” [9, с. 4].

У 2016-му, в ювілейному році українського “поетичного титана” Івана Франка з успіхом уперше апробовано на академконцерті хорових класів музичний твір “Земле моя” Богдани Фільц, переклад з однорідного жіночого для мішаного складу хору Володимира Гушак. Наголосимо, що композиторка використала вісім початкових рядків вірша. “Молитва до рідної землі, щоб дала сили, наснаги “правді служити, неправду палити” звучить у поезії. Це молитва української душі. В ній відчувається відлуння пісень народу нашого, в ній відбиті вагоміші риси нашої ментальності: волелюбність, емоційність, віра в магію слова, працездатність”, – акцентувала Лілія Андрух [4, с. 118–119].

Володимир Гушак (1941) – заслужений працівник культури України, викладач-методист відділу хорового диригування Дрогобицького державного музичного училища імені Василя Барвінського, хоровий диригент, композитор. Навчався у Львівському державному музично-педагогічному училищі ім. Ф. Колесси (1961, клас С. Амбарцумяна, В. Божка), Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка (1971, клас І. Небожинського). Художній керівник Народної хорової капели “Ватра” Стрийського Будинку працівників освіти (з осені 1969 року). Автор багатьох оригінальних творів для хору: (частини з Літургії “Отче наш”, “Херувимська пісня”, “Милість миру”, “Нехай сповняться уста наші”, “Лине пісня до Ісуса”, “Царю небесний”); Триптих (сл. Т. Шевченка); “Якби мені черевики” (сл. Т. Шевченка); “Пісня про

Тараса Шевченка”, “Пісня про Степана Бандеру”, “Якби мені крила” (сл. В. Романюка); хоровий триптих М. Острика “Подвиг”; “Журавлі” (сл. І. Зінченка), переклади для мішаного хору відомих пісень “Летять ніби чайки” (Ю. Рожавської), “Не співайте мені сеї пісні” (Д. Січинського), “Нам Україну благослови” (Т. Курчик) та інші. Йому належать хорові опрацювання українських народних пісень “Гей степами”, “Моліться, батьки”, “Як з Бережан до Кадри”, “Галицькі веснянки”, “Збудись, могутня Україно”, “Весна наша”, “По горах ходила”, “Ой там з краю зруба”, “В Вифлеємі новина” (колядка), “Позвольте нам, господарю” (щедрівка) та низка інших. “Вроджена скромність та інтелігентність якимось по-особливому вирізняють його витончену музичну натуру серед усього загалу музичних діячів краю” – слушно наголошує Роман Береза [1, с. 12].

Хоровий твір “Земле моя” Богдани Фільц написаний у куплетно-варіаційній формі. Першою частиною за будовою є період, який розвивається протягом восьми тактів. Перше речення завершується домінантовою гармонією в основній тональності A-dur; друге речення – повною каденцією в основній тональності A-dur. Друга частина так само є періодом, який розгортається у межах восьми тактів. Частина розпочинається тим самим тематичним матеріалом, але в процесі розвитку мелодія дещо видозмінюється інтонаційно, значно яскравішим стає тональний план. Друга частина не має чіткого поділу на речення; в кінці другої частини звучать завершальні фрази з першої частини, що сприяє об’єднанню двох частин у цілісну композицію. Отже, друга частина стає варіаційним повторенням першої частини, що утворює куплетно-варіаційну форму.

Фактура твору – мішана. У музичній тканині переважає гармонічний склад, але у фактурі хорового твору “Земле моя” Б. Фільц є момент імітаційної поліфонії. Так, у першій частині основна тема викладена спочатку в партії тенорів та басів, далі цю тему імітують каноном партії сопрано й альтів.

Голоси у фактурі рухаються різними способами: прямолінійним, протилежним або опосередкованим голосоведенням. В окремих тактах є унісонні паралелізми (такти 1–4, 9). У гармонічній вертикалі виникають акорди терцієвої будови, переважно тризвуки та секстакорди. Дисонуючі співзвуччя утворюються завдяки прохідним неакордовим звукам.

Основна тональність хорової мініатюри – A-dur. У другому куплеті в 2-му такті композиторка ввела домінантову гармонію (D₂) тональності h-moll, але акорд не отримує розв’язання, а відразу ж звучать домінанта і тоніка тональності C-dur. Виникає так званий еліпсис у гармонічній мові. У наступних тактах звучить відхилення у D-dur і завершення твору в основній тональності A-dur.

Розмір твору – складний дводольний (4/4). Ритмічний малюнок рівномірний та відповідає ритміці вірша. Активного звучання ритмові надає його пунктирність. У тактах 9–10 та 11–12 трапляється міжтактова синкопа. Інших ритмічних особливостей у творі немає.

Темп твору – урочисто. В такті 13 відбувається зміна темпу на *meno mosso* (трохи повільніше). В останніх тактах темп сповільнений (*ritenuto*).

Динаміка твору рухлива і змінюється плавно в межах *mp* – *f*, є кілька кульмінаційних моментів (такти 3, 6, 11).

Загальний діапазон хорових партій: A – fis^2 .

Партія сопрано: діапазон партії: cis^1 – fis^2 . Партія має зручні теситурні умови, позаяк мелодична лінія розвивається в межах середнього регістру у відповідних динамічних відтінках. У партії сопрано поєднуються плавний рух і стрибки, що викликають певні інтонаційні труднощі: такти 3–4 – у стрибку на ч. 4 вгору звук а інтонується стійко як звук тоніки, звук d інтонується з підвищенням як IV ступінь у мажорі; такт 6 – у стрибку на ч. 5 вниз звуки fis^1 і h інтонуються високо як відповідно VI і II ступені у мажорі; такт 10 – звук ais проінтонувати високо, гостро, з відчуттям тяжіння до попереднього звука h як ввідний VII ступінь до тоніки у h-moll; такт 12 – стрибок на в.6 вниз по звуках e і g виконується стійко, так як рухається по звуках C-dur.

Партія альтів: діапазон партії: cis^1 – d^2 . Партія має зручні теситурні умови, оскільки мелодична лінія розвивається в межах середнього регістру у відповідних динамічних відтінках; у партії альтів переважає плавний рух. В окремих тактах трапляються інтонаційні труднощі:

такти 3–4 – у стрибку на ч. 4 вгору звук а інтонується стійко як звук тоніки, звук d інтонується з підвищенням як IV ступінь у мажорі; такт 14 – звук g інтонується низько, з тяжінням до звука fis як IV – III ступені в D-dur.

Партія тенорів: діапазон партії: cis–fis¹. Партія записана у скрипковому ключі октавою вище реального звучання. Партія має зручні теситурні умови. Мелодична лінія розвивається в межах робочого діапазону партії тенорів. У партії є деякі інтонаційні труднощі: такт 6 – у стрибку на ч. 4 вгору звук а інтонується стійко як звук тоніки, звук d інтонується з підвищенням як IV ступінь у мажорі (так само у такті 14); такти 7–8 – у стрибку на ч. 4 вгору звук h інтонується високо як II ступінь у мажорі, звук e інтонується стійко як звук тоніки (так само в тактах 15–16); такт 10 – звук ais проінтонувати високо, гостро, з відчуттям тяжіння до попереднього звука h як ввідний VII ступінь до тоніки у h moll; такт 11 – звуки h і g проінтонувати як домінантову гармонію в тональності C-dur із наступним розв'язанням.

Партія басів: діапазон партії: A–cis¹. Партія має зручні теситурні умови. Мелодична лінія партії розвивається в межах робочого діапазону басового голосу. В партії басу поєднуються плавний рух і стрибки. Більшість стрибків виконуються стійко, позаяк рухаються по ступенях основної тональності A-dur. Але в партії басів є кілька інтонаційних труднощів: такти 3–4 – у стрибку на ч. 4 вгору звук а інтонується стійко як звук тоніки, звук d інтонується з підвищенням як IV ступінь у мажорі (так само у тактах 8, 14, 16); такт 6 – звук g інтонується низько, з тяжінням до звука fis як IV–III ступені в D-dur; такт 7 – у стрибку на ч. 4 вгору звук cis інтонується стійко як звук тоніки A-dur, звук fis підтягувати вгору як VI ступінь у мажорі, й у наступному стрибку на ч. 5 вниз звук h інтонується високо як II ступінь у мажорі; такт 11 – звук c інтонується стійко як тоніка C-dur; такти 12–13 – у стрибку на м. 7 вгору звук cis інтонується стійко як звук тоніки A-dur, звук h інтонується високо як II ступінь у мажорі; такт 13 – у стрибку на ч. 4 вгору звук h інтонується високо як II ступінь у мажорі, звук e – стійко як звук тоніки (так само у такті 15).

Особливості фактури хорового твору “Земле моя” потребують праці над різними формами ансамблю. Роботу необхідно розпочати з унісонного ансамблю. Диригент повинен досягнути повного злиття голосів у кожній партії в унісон. Наступним етапом стає робота над гармонічним ансамблем, потрібно досягнути врівноваженого звучання партій. При цьому окрему увагу звернути на унісонне дублювання спочатку чоловічих голосів, а потім – сопрано й альтів. У тактах 5,12 диригент повинен опрацювати повне злиття в унісон партій басів й альтів і тенорів та сопрано. В такті 9 звернути увагу на унісонне злиття всіх хорових партій. Голоси перебувають у рівних теситурних умовах і добре поєднуються в унісонному (октавному) дублюванню.

В окремих тактах між партіями виникають дисонуючі інтервали. Звуки в інтервалах інтонуються згідно з ладовими тяжіннями. Наприклад, у такті 6 між басом і тенором, басом і альтами виникає в. 2. У цьому інтервалі звук g тягнеться вниз до звука fis як IV до III ступеня у тональності D-dur, звук а інтонується стійко. Також у цьому такті між басом та сопрано виникає інтервал зб. 4. Звук cis у партії сопрано інтонується високо з тяжінням до звука d як увідний до тоніки в тональності D-dur. У такті 10 між басом і тенорами, а потім між басом та сопрано виникає інтервал зб. 4. Звук e інтонується дещо низько як IV у тональності h-moll, звук a# потрібно підтягувати вгору як увідний ступінь до тоніки. Дисонуючі співзвуччя трапляються в тактах 12 (бас і тенор, альт і сопрано,), 13 (бас і сопрано), 14 (альт і сопрано) та інших.

Голосоведення у творі йде на legato. Атака звуку – м'яка. Дихання береться двома способами, на межі побудов дихання загальне. При виконанні фраз дихання у партіях ланцюгове.

Поетичний твір Івана Франка зручний для співу, але є окремі слова, що утруднюють проблемну вимову: “всеплодюшая”, “розширює”, “чистить чуття” та інші – такі слова необхідно відпрацювати окремо. В деяких словах для кращої вокалізації тексту потрібно робити склади відкритими: “зе-мле”, “кра-плю”, “си-льні-ше” і т. д. Працюючи над твором, необхідно домогтися виразного виконання підголосків, інтонаційно й динамічно виразного звучання.

Хорова композиція “Земле моя” Б. Фільц, переклад з однорідного жіночого хору для мішаного хору В. Гуцака, виконується плавним кистевим жестом на *legato*. Схема – чотиридольна.

Виконання першого куплета розпочинають із показу вступу партій басів і тенорів. Руки диригента розташовані у середній позиції з показом динаміки *mf*. Енергійно та чітко показують пунктир на другій долі й підкреслюють акцент третьої долі. У такті 2 диригент показує вступ партій альтів та сопрано, так само з чітким виконанням пунктирного ритму й акцентування. Руки диригента плавно переміщуються вгору і вниз із відтворенням крещендо й димінундо та доведенням до кульмінаційних моментів на *f*. Проводять мелодичні лінії спочатку в чоловічих голосах, потім – у жіночих. Диригент повинен постійно підкреслювати пунктирну ритмічну формулу, яка надає творові урочистого, енергійного звучання. У такті 8 необхідно поставити унісон усіх хорових партій на звуці тоніки, вислухати його, чітко зняти і перейти до виконання другого куплета.

Виконання другого куплета розпочинають із показу вступу всіх партій. Руки диригент розміщує у середній позиції з показом динаміки *mf*. У такті 9 необхідно поставити звучання всіх партій на третій долі, продовжити звучання на сильну долю наступного такту (міжтактова синкопа) і зробити незначний афтакт. Виразно та чітко знімають усі хорові партії на паузі (аналогічно в такті 11). Звучання тактів 11 і 12 ведуть на *f* із розміщенням рук у високій позиції. З такту 13 дещо розширюють амплітуду рук і незначно сповільнюють темп (*meno mosso*). В останньому такті диригент розширює амплітуду рук, сповільнює темп (*ritenuto*) і ставить фермату на завершальному акорді тоніки. Вислуховуючи останнє співзвуччя, він поступово переміщує руки в низьку позицію і показує згасання гучності. Виразно й чітко знімає звучання всіх хорових партій.

Очевидно, що “Причина успіху вокальних (хорових. – Х. Г.) творів Богдани Фільц для дітей (і дорослих – Х. Г.) – продуманий, влучний вибір текстової основи. Її приваблюють поезії, близькі дитячому сприйманню і водночас наповнені емоційною наснагою, глибоким психологічним змістом і виразним національним колоритом”, – наголосила М. Загайкевич [9, с. 4].

Доцільно зауважити, що акапельного хорового звучання досягають органічністю синтезу музично-поетичного образу та особливостями композиторського письма.

Враховуючи викладене, можемо констатувати, що творча масштабність мислення композиторки Богдани Фільц, індивідуальні особливості хорового письма, звернення до різних музичних жанрів колосально збагачують музичне життя України та роблять вагомий внесок у музично-естетичне виховання молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Береза Р. Талант, зігрітий ватрою пісень (До 70-річчя від дня народження Володимира Гуцака) / Р. Береза // Животоки. Культурно-просвітницький вісник. – № 3–4 (52–53), 2011. – С. 12–16.
2. Бурбан М. І. Українські хори та диригенти / М. І. Бурбан. – Дрогобич : Посвіт, 2007. – 672 с.
3. Василик Дз. Лірична драма Івана Франка “Зів’яле листя” в інтерпретації Богдани Фільц: особливості прочитання / Дз. Василик // Хорове мистецтво України та його подвижники: Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дрогобич, 20–21 жовтня 2016 року). – Дрогобич, 2016. – С. 179–185.
4. Гушоватий П. Франко і музика: У вінок шани корифеям / П. Гушоватий, О. Яцків // Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження І. Франка ; [Упор. Гушоватий П., Михаць М., Яцків О.] – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2006. – 144 с.
5. Загайкевич М. Богдана Фільц: творчий портрет / М. Загайкевич. – К., 1992. – 109 с.
6. Магур Л. Фортепіанна та хорова творчість Богдани Фільц для молоді / Л. Магур, О. Фрайт. – Дрогобич : Коло, 2003. – 80 с.
7. Німилович О. Нові видання творів Богдани Фільц / О. Німилович // Музика. – 2015. – № 6. – С. 38–39.

8. Смоляк О. Модус мислення у композиторській творчості Богдани Фільц / О. Смоляк // Молодь і ринок. – 2008. – № 2 (67). – С. 11–14.
9. Фільц Б. Жива криниця. Хорові твори для дітей / Б. Фільц. – Тернопіль : СМП АСТОН, 1998. – 40 с.
10. Франко І. Я. Твори: В 2-х т. Т. 1 / [Передм. П. Колесника; Приміт., упоряд., підготовка текстів М. Гончарука]. – К. : Дніпро, 1986. – 622 с.

REFERENCES

1. Bereza, R. (2011), *Talant, zihrytyi vartoiu pisen (Do 70-richchia vid dnia narodzhennia Volodymyra Hushchaka* [Talent warmed campfire songs (the 70th anniversary of Volodymyr Huschak)], *Zhyvotoky. Kulturno-prosvitnytskyi visnyk* [Zhyvotoky. cultural and educational Journal], no 3–4 (52–53), pp. 12–16. (in Ukrainian).
2. Burban, M. (2007), *Ukrainski khory i dyryhenty. Monohrafiia* [Ukrainian choirs and conductors. Monograph], Drohobych, Prosvita. (in Ukrainian).
3. Vasylyk, Dz. (2016), *Lirychna drama Ivana Franka “Ziviale lystia” v interpretatsii Bohdany Filts: osoblyvosti prochyttannia* [Lyrical drama Ivana Franka “Withered leaves” interpretation Bogdana Filts: features reading], *Khorove mystetstvo Ukrainy ta yoho podvyzhnyky: Materialy V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii* [Ukraine choral art and his devotees: Materials V International scientific and practical internet conference], Drohobych, pp. 179–185. (in Ukrainian).
4. Hushovatyi, P. and Yatskiv, O. (2006), *Franko i muzyka: U vinok shany koryfeiam* [Franko and music: In honor luminaries wreath], *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoj 150-richchiiu vid dnia narodzhennia I. Franka* [Materials scientific and practical conference, dedicated to the 150th anniversary from birthday of I. Franko], copmilers P. Hushovatyy, O. Yatskiv, M. Myhats], Drohobych. (in Ukrainian).
5. Zagaikevych, M. (1992), *Bohdana Filts. Tvorchyi portret* [Bohdana Filts. Creative portrait], Kyiv. (in Ukrainian).
6. Mahur, L. and Frait, O. (2003), *Fortepianna ta khorova tvorchist Bohdany Filts dlia molodi* [Piano and choral works of Bogdana Filts for young people], Drohobych, Kolo. (in Ukrainian).
7. Nimulovych, O. (2015), *Novi vydannia tvoriv Bohdany Filts* [New editions of Bohdana Filts], *Muzyka* [Music], no. 6, pp. 38–39. (in Ukrainian).
8. Smolyak, Oleg (2008), *Modus myslennia u kompozytorskii tvorchosti Bohdany Filts* [The mode of thinking in creative composer Bogdana Filts], *Molod i Rynok* [Youth and Marker], no. 2 (67), Drohobych, pp. 11–14. (in Ukrainian).
9. Filts, B. (1998), *Zhyva krynytsia. Khorovi tvory dlia ditei* [Living well. Choral works for children], Ternopil : SMP “ASTON”. (in Ukrainian).
10. Franko, I. (1986), *Tvory : V 2-h t. T. 1, pered. P. Kolesnyka, upor. M. Honcharuk* [Pieces : In 2 t., T. 1, preface P. Kolesnyk, compiler M. Honcharuk], Kyiv, Dnipro. (in Ukrainian).

УДК 785.7

Людмила Зима

ФОРТЕПИАННЫЙ КВИНТЕТ ФРАНЦА ШУБЕРТА КАК ИДЕАЛЬНОЕ ВОПЛОЩЕНИЕ ФЕНОМЕНА ПЯТЕРИЧНОСТИ В КАМЕРНО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЙ МУЗЫКЕ РОМАНТИЗМА

В статье исследуется феномен “Форель”-квинтета Ф. Шуберта в концепции символики пятеричности, определяющей композиционные, музыкально-речевые и исполнительские средства. Рассмотрено специфика строения Квинтета Шуберта, в которой концепция пятеричности цикла соотносима с семантикой частей католической мессы, что